

УДК 378.046-021.68:37.014.6

Кондратова Л.Г.

доцент, к.пед.н., доцент кафедри відкритих освітніх систем
та інформаційно-комунікаційних технологій

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України,

lkondratova.ua@gmail.com

Україна, м. Київ

**РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Стаття присвячена висвітленню проблем розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в неформальній освіті на основі використання цифрових технологій. Розглянуто сутність поняття неформальна освіта та подано опис розповсюджених форм навчання вчителів в неформальній освіті. Описано особливості дистанційного навчання та досвід навчання педагогів на основі додатків Google. Розглянуто переваги організації навчання за допомогою веб-сервісу Google Classroom. Висвітлено досвід організації навчання педагогів, описано зміст та технології навчання в авторському дистанційному курсі. Зроблено висновки про ефективні форми навчання та доцільні цифрові інструменти організації неформальної освіти вчителів музичного мистецтва з розвитку педагогічної майстерності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, вчителі музичного мистецтва, неформальна освіта, дистанційне навчання, цифрові технології.

Kondratova L.G.,

Associate Professor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Open Educational Systems and Information and Communication Technologies, State Higher Educational Institution "University Management

*Education", National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
lkondratovaua@gmail.com*

Ukraine, Kiev

Development of pedagogical mastery of teachers of music art by means of digital technologies in conditions of informal education

The article is devoted to the problems of the development of pedagogical mastery of teachers of musical art in informal education based on using of digital technologies. The essence of the concept of informal education is considered and the description of the common forms of teaching of teachers in informal education is described. The features of distance learning and the experience of teaching teachers based on Google applications are described. The benefits of learning through the Google Classroom web service are considered. This article describes the experience of organizing teaching of teachers and the content and technologies of teaching in the author's distance course. Conclusions about effective forms of education and appropriate digital tools for organizing informal education of teachers of musical art on the development of pedagogical mastery are made.

Key words: *pedagogical mastery, teachers of musical art, informal education, distance learning, digital technologies.*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції реформування освіти та активний процес її цифровізації, породжують появу новітніх форм підготовки вчителів в системі післядипломної педагогічної освіти до упровадження інновацій в практичну педагогічну діяльність. Серед проблем підвищення професійного рівня сучасного педагога в процесі навчання, залишаються актуальними питання розвитку педагогічної майстерності вчителів в різних формальній, неформальній та інформальній освіти. Це уможливорює удосконалення фахової й методичної компетентності педагогів, відкриває перед вчителями нові шляхи професійного саморозвитку, а тому і потребує дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характерною ознакою сьогодення є увага теоретиків та практиків освітньої галузі «Мистецтво» до освітніх реформ. Здійснений аналіз останніх досліджень доводить наявність інтересу науковців до проблеми педагогічної майстерності (О. Апраксина, Є. Барбіна, Ю. Грищенко, Н. Гузій, О. Дубасенюк, М. Євтух, О. Лавріненко, О. Лобова, О. Ростовський, С.Соломаха, Т. Усатенко, М. Ярмаченко та ін.). [1, с. с.15]. Проблеми післядипломної педагогічної освіти вчителів знайшли своє відображення в роботах Л.Даніленко, В.Олійника, Н.Протасової, В.Пуцова, В.Сидоренко, Т.Сорочан та ін. Роль цифрових технологій в розвитку педагога досліджували В. Камишин, С. Касьян, В. Олійник, Л. Ляхоцька, а проблеми неформальної освіти висвітлено в працях П. Девіса, Р. Дейва, К. Куллена, Л.Лук'янової та ін. Ідеї розвитку післядипломної освіти вчителів мистецької галузі та вимог до сучасного вчителя й розвитку його педагогічної майстерності окреслені в працях І. Зязюна, М. Вовк, О. Отич, О. Семенов, С. Соломахи, Г. Сотської, Г. Філіпчука [2, с.203]. В той же час проблеми неформальної освіти як виду освіти, що сприяє розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва практично відсутні. Отже, виникає необхідність наукового опису і систематизації проблеми розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій та подальшого дослідження питань неформальної освіти вчителів мистецької галузі.

Мета статті розглянути можливості розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в процесі організації дистанційного навчання педагогів за допомогою веб-сервісу Google Classroom, на основі використання додатків та інструментів Google в умовах неформальної освіти.

Виклад основного матеріалу. Першочерговою метою упровадження ідей концепції Нової української школи в педагогічній діяльності є підвищення якості освіти [3, с.8]. що передбачає, в тому числі, і наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних, цифрових технологій в освітньому процесі, яке має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи [3, с.8].

Розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в межах післядипломної педагогічної освіти відбувається на засадах освітніх реформ, які визначені в Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2019 р.), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. (2016 р.), де наголошено на необхідності оволодіння вчителями новими методиками й технологіями навчання. В той же час виконання завдань освітньої галузі «Мистецтво» державних стандартів початкової, загальної повної середньої освіти та завдань типових освітніх програм «Мистецтво» (2018, 2019) вимагають від педагогів удосконалення педагогічної майстерності не тільки в період підвищення кваліфікації в формальній освіті, а й умотивовують їх до здійснення безперервного професійного розвитку в межах неформальної та інформальної освіти на основі цифрових технологій, на базі електронних платформ дистанційного навчання тощо.

Останнім часом особлива увага багатьох вчителів-практиків, в тому числі й вчителів музичного мистецтва, прикута до новацій, які пропонує для педагогічної спільноти транснаціональна корпорація Google. Активний розвиток використання цифрових можливостей інструментів Google та новітні додатки Google, завдяки популяризації поступово входять в практику освітньої діяльності українських педагогів. В той же час, удосконалення електронних платформ та поява нових мережевих технологій допомагають вчителю здійснювати самонавчання й уможливають розвивати педагогічну майстерність педагога на основі дистанційних форм навчання.

Процес упровадження нового змісту мистецької освіти та повсякчасне використання новітніх електронних та інтерактивних засобів навчання повинен супроводжуватися різноманітними формами навчання педагогів мистецької галузі. Кожен вид освіти, як-от: формальна, неформальна та інформальна освіта вчителів музичного мистецтва повинен базуватися на ґрунтовному науково-методичному супроводі в межах післядипломної педагогічної освіти.

Стаття 8 Закону України «Про освіту» регламентує види освіти педагогів та характеризує неформальну освіту як освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. [4, с.3]. Неформальна освіта характеризується наступними видами ознак, до яких віднесено: організованість, систематичність, доповнюваність знань, здобутих на попередніх етапах навчання, що ґрунтується на рівні конкретних суб'єкт-суб'єктних відносин й фактично залишається поза межами державного регулювання. [5, с.3].

Основною ознакою неформальної освіти, на думку А.Мітіної, є відсутність єдиних, певною мірою стандартизованих вимог до результатів навчальної діяльності. [6, с.34].

Дослідниця Л.Лук'янова наголошує на тому, що неформальна освіта є не стільки альтернативою, скільки доповненням та продовженням діючих освітніх «формальних» систем в пострадянських державах. Ланка єдиного ланцюга неперервної освіти та розвитку людини впродовж життя, наголошує науковець, складна соціально-педагогічна поліфункціональна система, спрямована на задоволення фундаментальних потреб людини в освіті, культурі, саморозвитку, самореалізації власних сутнісних сил. [5, с.8].

На основі аналізу вітчизняного досвіду організації неформальної освіти вчителів музичного мистецтва, можна зробити висновок, про наявність усталених форм навчання вчителів музичного мистецтва, до яких слід віднести: залучення вчителів до участі в науково-практичних, науково-методичних заходах, участь вчителів у діяльності творчих об'єднань, педагогічних фестивалів та конкурсів тощо.

Останнім часом в міжкурсовий період набули поширення мережеві та дистанційні форми навчання, які надають новітні можливості сучасному вчителю музичного мистецтва для розвитку педагогічної майстерності в системі післядипломної педагогічної освіти.

Дистанційна освіта регламентується як індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [7, с.2].

Положення про дистанційне навчання визначає однією із пріоритетних особливостей такого виду навчання взаємодію між суб'єктами освітнього процесу. Учасники, які перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання в синхронному режимі переглядають відео-лекції, трансляції, виконують практичні завдання від організатора навчання тьютора та обговорюють спільні педагогічні проблеми на основі інструментів веб-середовища [7, с.2].

Останнім часом, з розвитком освітніх можливостей Google додатків та інструментів Google для освітньої діяльності, стали поширеними дистанційні курси на основі сервісу Google Classroom. Серія дистанційних курсів досвідченого тренера А.Букач «Додатки Google в освітній діяльності» дозволила підвищити рівень цифрової компетентності від управлінців, менеджерів освіти до викладачів вищих навчальних закладів і вчителів й набула позитивної оцінки від науковців до вчителів-практиків.

Упровадження нового змісту мистецької освіти на засадах нової української школи, використання нових підручників та електронних засобів навчання вимагає ґрунтовної підготовки вчителів музичного мистецтва на рівні післядипломної педагогічної освіти. Мережеві педагогічні спільноти мають безліч можливостей щодо залучення педагогів музичного мистецтва до різних новітніх форм навчання в межах неформальної освіти, до яких слід віднести дистанційні курси, вебінари, майстер-класи, педагогічні марафони тощо.

Серію навчальних вебінарів було проведено авторами підручників мистецької галузі, метою яких стало ознайомлення вчителів музичного мистецтва з новим змістом мистецької освіти, новими технологіями навчання. Але таких короткотривалих форм навчання, як виявилось, недостатньо для ґрунтовного пізнання новітніх методик навчання. Набуття практичних навичок

щодо використання електронних засобів навчання, цифрових програм та технологій для підготовки дидактичних, методичних матеріалів для уроків зовсім недостатньо.

На основі аналізу новітніх форм навчання неформальної освіти педагогів та освітніх можливостей освітніх платформ аналізу вітчизняного досвіду було обрано поширену форму електронного неформального навчання як електронний дистанційний курс. На основі авторської програми дистанційного курсу, було організовано підготовку вчителів музичного мистецтва до впровадження нового змісту мистецької освіти в початковій школі на засадах нової української школи. Цей дистанційний курс було організовано за підтримки видавництва «Навчальна книга-Богдан». Авторський дистанційний курс розроблено на модульній основі в веб-середовищі Google Classroom. Веб-сервіс об'єднує в собі широкий спектр можливостей для організації дистанційного навчання. Так, Google диск дозволяє створювати і обмінюватися завданнями, електронна пошта та Google календар є зручними засобами спілкування й планування освітньої діяльності. Такі додатки Google як: презентації, документи, таблиці, малюнки дозволяють створювати і виконувати як індивідуальні, так і групові завдання, вони є зручним способом обміну досвідом, прикладом організації спільної взаємодії учасників курсу, а Google форми допомагають проводити анкетування й опитування тощо.

Зміст дистанційного курсу спрямовано на підвищення рівня цифрової й фахової компетентності. Програма курсу, що складається із 7 модулів, які дозволяють знайомитися із новітніми методичними розробками щодо викладання предметів, набути практичних навичок планувати освітній процес, готувати власний відео-контент, ділитися досвідом, обговорювати проблеми, що в цілому дозволяє підвищити рівень фахової та методичної майстерності вчителів та отримати розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в межах неформальної освіти.

Досвід використання електронних засобів навчання як: електронного засобу навчального призначення (електронного підручника), електронних

зошитів й альбомів, інтерактивних посібників, набувається через виконання індивідуальних, групових і колективних практичних завдань до кожного модуля. Всіх учасників (більше 200 вчителів з різних областей) було об'єднано в навчальні групи. Освітній відео-контент до дистанційного курсу було підготовлено за допомогою інструментів прямих ефірів YouTube та цифрових програм. Для підготовки практичних завдань та демонстрації лекцій і спілкування всіх учасників дистанційного курсу використано можливості веб-сервіс Google Classroom «Потік», «Завдання».

З урахуванням освітніх потреб педагогів, було проведено ґрунтовну 4-місячну підготовку вчителів мистецьких дисциплін, спрямовану на упровадження нового змісту мистецької освіти. Програмою дистанційного навчання було передбачено перегляд відео-трансляцій, презентацій, відео-інструкцій по виконанню практичних завдань до кожного модулю. Використання Google додатків – документи, презентації, таблиці, форми, малюнки дозволило організовувати творчу взаємодію і спілкування всіх учасників освітнього дистанційного процесу, проводити опитування, тестування.

Специфіка музичного мистецтва та особливості методики викладання предмету передбачають використання вчителями на уроках музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» комплексу аудіо та відео матеріалів. Саме тому програмою курсу було передбачено практичне навчання педагогів на основі онлайн редакторів і програм для роботи з відео, звуком, за допомогою електронних й цифрових інструментів. З метою обміну досвідом серед учасників дистанційного курсу щодо розвитку методичної складової педагогічної майстерності було створено «Методичну скарбничку вчителя» на основі інтерактивної дошки Padlet. З метою формування банку наочності, створених засобами цифрових інструментів Google, кожним учасником підготовлено інтерактивні Google-презентації. Рефлексія й анкетування до кожного модуля навчання надала можливість отримати зворотній зв'язок з учасниками курсу, оцінити рівень розвитку цифрової компетентності кожного

учасника навчання й рівень розвитку складових компонентів педагогічної майстерності педагогів.

Отже, підсумки навчання та результати діагностики учасників дистанційного курсу вчителів музичного мистецтва в середовищі Google Classroom виявили ефективні форми й технології навчання, що вплинули на розвиток педагогічної майстерності педагогів в умовах неформальної освіти. Оцінювання рівня загального розвитку педагогічної майстерності учасників дистанційного курсу й підсумкові данні оцінювання рівня якості виконання практичних завдань педагогів, доводять ефективність обраних форм й методів навчання вчителів та дієвість використання додатків Google й веб-сервісу Google Classroom для організації неформальної освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Огляд сучасних тенденцій щодо організації неформальної освіти вчителів музичного мистецтва дозволив виявити найпоширеніші форми навчання педагогів в післядипломній педагогічній освіті. На прикладі авторського дистанційного курсу, розробленого для вчителів музичного мистецтва на основі веб-сервісу Google Classroom, доведено ефективність використання цифрових технологій, інструментів, які впливають на розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва. Результати навчання педагогів довели ефективність обраних цифрових технологій, додатків й інструментів Google, що впливають на розвиток педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва. Дистанційне навчання визнано як ефективну форму неформальної освіти педагогів, що сприяє розвитку педагогічної майстерності. Розглянуті питання не вичерпують дослідження розвитку педагогічної майстерності вчителів. Подальших розвідок потребують проблеми інформальної освіти та поширення педагогічного досвіду на основі електронного і мережевого навчання.

Література

1. Соломаха С. О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичного мистецтва та світової художньої культури : посібник /

Світлана Олександрівна Соломаха. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. — 158 с.

2. Кондратова Л.Г. Формування відкритого освітнього середовища сучасної мистецької післядипломної педагогічної освіти в контексті євро інтеграційних процесів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 56-57 (109-110). С. 201-207.

3. *Концепція Нова українська школа*

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. *Закон України «Про освіту»*. URL:

<http://osvita.ua/legislation/law/2231/3,c.1>

5. Л.Луцянова Неформальна освіта дорослих як невідємна складова освіти впродовж життя. URL:

http://www.uaod.org.ua/data/PRO_OSVITU_DOROSLYH/unformal_OD.PDF

6. Митина А. М.Дополнительное образование взрослых за рубежом: Концептуальное становление и развитие. – М.: Наука, 2004. – 345 с

7. Положення про дистанційне навчання
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

8. Концептуальна модель проектування технологій навчання в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти / Л. Л. Ляхоцька, Л. Г. Кондратова, Л. В. Калачова К., 2015. С. 58-63

9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Офіційний вісник України, № 11. 2012 р.С. 23.

References

1. *Solomaha S. O. Rozvy`tok pedagogichnoyi majsternosti vy`kladachiv muzy`chnogo my`stecztva ta svitovoyi xudozhn`oyi kul`tury` : posibny`k / Svitlana Oleksandrivna Solomaha. — Kirovograd : Imeks-LTD, 2013. — 158 s.*

2. Kondratova L.G. *Formuvannya vidkry`togo osvitr`ogo seredovy`sha suchasnoyi my`stecz`koyi pislyady`plomnoyi pedagogichnoyi osvity` v konteksti yevro integracijny`x procesiv. Pedagogika formuvannya tvorchoyi osoby`stosti u vy`shhij i zagal`noosvitnij shkolax: zb. nauk. pr. / redkol. : T. I. Sushhenko (golov. red.) ta in. Zaporizhzhya: KPU, 2017. Vy`p. 56-57 (109-110). S. 201-207.*

3. *Koncepciya Nova ukrayins`ka shkola*
<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. *Zakon Ukrayiny` «Pro osvitu».* URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/3,s.1>

5. *L. Lukyanova Neformal`na osvita dorosly`x yak nevidyemna skladova osvity` vprodovzh zhy`ttya.* URL: http://www.uaod.org.ua/data/PRO_OSVITU_DOROSLYH/unformal_OD.PDF

6. *My`ty`na A. M. Dopolny`tel`noe obrazovany`e vzroslyx za rubezhom: Konceptual`noe stanovleny`e y` razvy`ty`e.* – M.: Nauka, 2004. – 345 s

7. *Polozhennya pro dy`stancijne navchannya*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

8. *Konceptual`na model` proektuvannya texnologij navchannya v sy`stemi vidkry`toyi pislyady`plomnoyi pedagogichnoyi osvity` / L. L. Lyaxocz`ka, L. G. Kondratova, L. V. Kalachova K., 2015. S. 58-63*

9. *Nacional`na strategiya rozvy`tku osvity` v Ukrayini na 2012–2021 roky`. Oficijny`j visny`k Ukrayiny`, # 11. 2012 r. S. 23.*